

ΜΑΡΙΑΝΝΑ
ΚΟΡΟΜΗΛΑ
ΣΤΟΝ
ΑΣΤΕΡΙΣΜΟ
ΤΟΥ
ΚΑΡΚΙΝΟΥ

ΜΙΕΤ

Τὸ βιβλίο αὐτὸ ἐκδόθηκε γιὰ νὰ συνοδεύσει
τὴν ἔκθεση ΧΑΙΡΕ, Ω ΦΙΛΑΤΑΤΗ ΣΥΡΙΑ,
ἡ ὁποία ἐγκαινιάστηκε στὶς 6 Φεβρουαρίου 2015
στὸ Πολιτιστικὸ Κέντρο Θεσσαλονίκης τοῦ ΜΙΕΤ,
στὴ Λεωφόρο Βασιλίσσης Ὀλγας 108.

Απαραίτητη διευκρίνιση.

Αὐτὸ το κείμενο, με τίτλο «Στον αστερισμὸ του
καρκίνου», εἶναι ἡ πρώτη ἀπὸ τὶς *Τέσσερις Ἱστορίες
γιὰ μιὰ χαμένη Πανσέληνο*, βιβλίο τῆς Μαριάννας
Κορομηλά με διάφορα θέματα ἀπὸ τὴν Ὑστερὴ
Αρχαιότητα, τὴν Προτοβυζαντινὴ καὶ Πρώιμη Ἰσλαμικὴ
ἐποχὴ στὴ Μέση Ανατολή (ἐκδόση τῆς Πολιτιστικῆς
Εταιρείας Πανόραμα, Αθήνα 1989)

© 2015, Μορφωτικὸ Ἰδρυμα Ἐθνικῆς Τραπεζῆς
καὶ Ἀρχεῖο Πολιτιστικῆς Ἐταιρείας Πανόραμα (ΑΠΑΝ)

ISBN 978-960-250-628-8

ΜΑΡΙΑΝΝΑ ΚΟΡΟΜΗΛΑ

ΣΤΟΝ ΑΣΤΕΡΙΣΜΟ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Σιωπὲς ἀγαπημένες τῆς σελήνης
ἐν γῇ ἐρήμων καὶ ἀβάτων καὶ ἀνύδρων

ΜΟΝΟΝ ένα νόμισμα σώθηκε· φθαρμένο
κι αυτό. Σε μια προθήκη τοῦ πρώτου
ὀρόφου τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου τῆς Δα-
μασκοῦ.

Μόνο σὲ ένα νόμισμα διατηρήθηκε ἡ ὄψη
της. Καὶ πῶς νὰ μαντέψεις, πίσω ἀπὸ τὸ τζά-
μι, τὴ μορφή της, πῶς νὰ διαγνώσεις τὴν καλ-
λονή της; Πῶς νὰ ψηλαφήσεις τὰ δυναμικὰ
χαρακτηριστικὰ τῆς ἰσχυρῆς προσωπικότητος
αὐτῆς τῆς θεληματικῆς γυναίκας; Τῆς ὑπέρ-
μετρα φιλόδοξης, τῆς ἀποφασισμένης γιὰ ὅλα,
τῆς ἡγεμονικῆς.

Λένε πὼς τῆς ἄρεσε νὰ κυνηγᾷ γκαζέλες
καὶ ἄγρια θηρία στὴν ἔρημο. Πάνθηρες, ὕαινες,
τίγρεις. Λένε πὼς, ἀψηφώντας τοὺς ἄγραφους
νόμους τῆς φυλῆς της, κυκλοφοροῦσε ἀσκε-
πής. Σὰν τὶς δοῦλες καὶ τὶς πόρνες. Πὼς φο-
ροῦσε ξεμανίκωτους χιτῶνες, ὑφασμένους ἀπὸ
τὸ λεπτότερο πολύκλωνο κινέζικο μετάξι ποὺ
ἔφτανε στὴν πολύβοη ἀγορὰ τῆς ὁασῆς της.

Λένε ακόμα πώς στην πανσέληνο του Ίου-
 λίου και στην πανσέληνο του Αύγουστου έβγαι-
 νε ξυπόλυτη από το ανάκτορό της, διέσχιζε
 άμιλήτη την πόλη της και χανόταν πίσω από
 την άλμυρή λίμνη που άσήμιζε, καθώς το φεγ-
 γαρόφωτο γλιστρούσε πάνω στο όρυκτο άλά-
 τι. Κανείς δέν τόλμησε νά την άκολουθήσει.
 Μά οί νυχτονόμοι έλεγαν ότι περπατούσε
 κατά την άνατολή μέχρι νά πυρώσει ή πρώτη
 άχτίδα τά άνεξερεύνητα βάθη τής ψυχής της.
 Κι ύστερα περνούσε την ήμέρα κρυμμένη σέ
 μιá λόχμη όπου φώλιαζαν άρπαχτικά κι επέ-
 στρεφε με την πρώτη νυχτερινή δροσιά.

Κι έχουν νά λένε πώς ήταν τόσο όμορφη
 όσο και άδίστακτη. Και πολλοί πιστεύουν πώς
 με τούς σκορπιούς της –κι άλλοι λένε πώς με
 δηλητήριο από βότανα– δολοφόνησε τόν άντρα
 της και τόν γιό του, για νά κυβερνήσει αυτή
 τó κράτος τής Παλμύρας, κηδεμονεύοντας τόν
 άνήλικο γιό της, τόν μοναδικό διάδοχο του βα-
 σιλείου τής συριακής έρήμου.

Την έλεγαν Μπάτ Ζαμπάι. Άνῆκε στά με-
 γάλα άρχαιοαραβικά γένη που κατοίκησαν την
 άαση με τίς φοινικιές και τά λιόδεντρα και

άνέπτυξαν τó διαμετακομιστικό έμπόριο στους
 δρόμους του μεταξιοῦ και τών μυρωδικών. Έ-
 μεινε γνωστή στην ιστορία ως βασίλισσα Ζη-
 νοβία. Η έφήμερη βασιλεία της κράτησε από
 τή σελήνη στόν άστερισμό του Καρκίνου, τόν
 Ίούλιο του 267, μέχρι τή σελήνη στόν άστε-
 ρισμό του Λέοντα, τόν Αῦγουστο του 272. Μέ-
 σα σέ αυτά τά πέντε χρόνια, με τά καμώμα-
 τα και την αυθάδειά της, κατόρθωσε νά τινά-
 ξει τó κράτος της στόν άέρα.

Ο ήλιος βρίσκεται στην δύση του. Κατεβαίνει
 στους βορειοδυτικούς λόφους και φωτίζει τίς
 κοιλάδες με τούς τριώροφους ταφικούς πύρ-
 γους, τó στρατόπεδο του Διοκλητιανού, τή δυ-
 τική πύλη τής άρχαίας караβανούπολης. Μά-
 τια και στόματα άνοιχτά τά παράθυρα και οί
 θύρες τών μνημειακών τάφων. Στίς στέγες
 τους θά ανάβουν σέ λίγο τίς φωτιές οί φρου-
 ροί, για νά λάμπει από μακριά ή πόλη και νά
 γαληνεύουν οί έξαгриωμένοι καμηλιέρηδες,
 ύστερα από τó πολύμηνο ταξίδι. Νά λουστοῦν
 και νά αλλάξουν ροῦχα στόν προτελευταίο
 σταθμό, μιá μέρα δρόμος από δῶ, νά στολίσουν

τις μπροστάρισσες καμῖλες με γιρλάντες και φοῦντες πολύχρωμες, με γυάλινες χάντρες και μαργαριταρένια κρόσσια, με ἰνδικὰ βαμβακερὰ και σμυρνέικα λινὰ ὑφάσματα, και νὰ προετοιμαστοῦν για τὴ θριαμβικὴ τους εἴσοδο στὴ νύφη τῆς ἐρήμου.

Ὅμως ἀπὸ κεῖνον τὸν Αὐγουστο τῆς καταστροφῆς πέρασαν δεκαεφτὰ αἰῶνες και δεκαεφτὰ χρόνια. Καὶ τώρα, οἱ κατσίκες ποὺ γυρνοῦν ἀπὸ τὴ βοσκὴ καβαλᾶν τοὺς φαγωμένους σπονδύλους, στέκουν κόντρα στὸν ἥλιο, ἀγναντεύουν τοὺς χίλιους κίονες τοῦ ἐρειπιώνα, τοὺς θριγκοὺς με τὰ ἀνάγλυφα σταφύλια, τοὺς ἀνάγλυφους χουρμάδες και τὰ ἀνάγλυφα ρόδια, τὶς ψηλὸλιγνες φοινικιὲς πίσω ἀπὸ τὸ ἱερὸ τοῦ Μπέλ, τοῦ Βάαλ τῆς Γραφῆς ἢ τοῦ Βήλου τῶν Ἑλλήνων.

Προσπαθῶ νὰ κρατήσω σημειώσεις στὸ τετράδιο ποὺ κουβαλᾶω πάντα μαζί μου. Ὅμως οἱ εἰκόνες, μόλις αἰχμαλωτιστοῦν ἀπὸ τὶς λέξεις, σβήνουν. Ἄλλωστε, κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ περιγράψει τὸ φῶς ἔτσι ὅπως πέφτει πάνω στὴ σκαλισμένη πέτρα, παίζει με τὰ φύλλα τῆς ἀκάνθου στὰ κορινθιακὰ κιονόκρανα,

ζαλίζει τὶς ἑλικες τῶν ἰωνικῶν κιονοκράνων, σκιάζει τὰ ἀσσυριακὰ ἀκροκέραμα, κοκκινίζει τὸ ἀσβεστολιθικὸ σῶμα τῶν κιόνων και προβάλλει τριανταφυλλιὲς τὶς καμάρες τῆς πομπικῆς ὁδοῦ στὸν οὐρανό.

Τὸ φῶς παίζει, λοιπόν, με τὶς ὑποταγμένες πέτρες, τὶς δουλεμένες ἀπὸ τοὺς ἀνυπότακτους ἀνθρώπους τῆς συριακῆς ἐρήμου. Αὐτοὺς ποὺ γεννήθηκαν στὴν ἀνδρὴ γῆ και, γνωρίζοντας τὰ μυστικά της, ἀναγνωρίζουν μόνον τοὺς νόμους της.

Ἀραμαῖοι, Ἀραβες και Βεδουῖνοι ἔζησαν ἐδῶ ἐλεύθεροι και ἀνεξάρτητοι, ἑκατοντάδες χρόνια. Γιατὶ ἡ Συρία μπορεῖ νὰ πέρασε ἀπὸ ἀφεντικὸ σὲ ἀφεντικὸ, ἀκολουθώντας τὸ ἀστέρι τῶν μεγάλων αὐτοκρατοριῶν και τῶν βασιλείων ποὺ ἔλαμψαν στὸ μεσανατολικὸ στερέωμα, μὰ δὲν ὑπῆρξε ποτὲ τόπος εὐκόλος για τοὺς κατακτητές. Ἀραγε ποιὸς ξένος θὰμποροῦσε νὰ ὑποτάξει μιὰν ἔρημο;

Κανεὶς Ἀσσύριος ἢ Πέρσης, Ἑλληνας ἢ Ρωμαῖος, με τοὺς πεζικάρους και τοὺς ἵππεῖς του, τοὺς ἐλέφαντές του και τὴ γραφειοκρατία του, δὲν μποροῦσε νὰ συγκριθεῖ με τὸν εὐκί-

νητο αὐτόχθονα, πὺ μέσσα στὶς φλέβες του κυλάει τὸ αἷμα τοῦ ἀτίθασου νομάδα, τὸν πανέξυπνο μεταπράτη πὺ μεγάλωσε μετρώντας τις ἀντοχὲς –τις δικές του καὶ τῆς καμήλας του– στὸν μοναχικὸ δρόμο ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ πρὸς τὴ Δύση.

Ἔτσι, ἡ ἔρημος ἀνάμεσα στὸν Εὐφράτη καὶ τὴ στενὴ λουρίδα τῆς εὐφορῆς συριακῆς γῆς, ὁκτὼ ἕως ἐννιά νύχτες δρόμος γιὰ τις καμήλες πὺ διανύαν αὐτὴ τὴν ἀπόσταση, ἔμεινε κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τῶν ἀνθρώπων τοῦ τόπου.

Στὸ κέντρο τῆς ἐρήμου, τέσσερις νύχτες μακριὰ ἀπὸ τὸν Εὐφράτη καὶ ἄλλες τέσσερις ἢ πέντε μακριὰ ἀπὸ τὴν ὄαση τῆς Δαμασκοῦ, βρίσκεται ἡ μονάκριβη ὄαση μὲ τις φοινικιές, τις ἐλιές καὶ τις ροδιές. Τὴν ὀνόμασαν Ταν-τμόρ, δηλαδὴ χουρμαδιά. Καὶ δυὸ χιλιάδες χρόνια ἀργότερα οἱ Ρωμαῖοι τὴν εἶπαν καὶ αὐτοὶ Παλμύρα, δηλαδὴ φοινικίουπολη.

Οἱ ἄνθρωποι τῆς ἦταν ὀλιγαρκεῖς καὶ αὐτάρκεις, ὅπως τὰ ἄγρια θηρία πὺ ζοῦσαν στὶς λόχμες γύρω. Μὰ δὲν ἦταν οὔτε ἀφελεῖς οὔτε πρωτόγονοι. Ἡ ἔρημος ἀπαιτεῖ ἀσκημέ-

νες αἰσθήσεις καὶ τροχισμένο, ζωηρὸ μυαλό. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιβιώσει διαφορετικὰ σὲ αὐτὸ τὸ βασίλειο τῆς ἀνελέτητης φύσης.

Κάθε κόκκος χόματος, ὅπως καὶ κάθε ἄστρο, κάθε κρότος, ὅπως καὶ κάθε σιωπὴ, ἔχει τὸ δικό του νόημα καὶ τὴ δικιά του οὐσία – καὶ περιούσιος ὅποιος ἔμαθε νὰ ἀκούει τις σιωπὲς καὶ νὰ ἀναγνωρίζει τοὺς ἤχους, εὐτυχὴς ὅποιος κατέχει τὸν οὐράνιο χάρτη καὶ ξέρεي νὰ σέβεται τὴ στείρα γῆ.

Οἱ Παλμυρινοὶ λάτρευαν τὸν θεὸ Ἡλίου πὺ τοὺς τυραννοῦσε, τὴ θεὰ Σελήνη πὺ τοὺς ἀνακούφιζε καὶ τοὺς καθοδηγοῦσε, μελετοῦσαν τὰ ἄστρα καὶ τοὺς σεληνιακοὺς κύκλους, μετροῦσαν καὶ κατέγραφαν τις σκιές, τὰ μεγέθη καὶ τις ἐποχιακὲς μετακινήσεις τους. Μύριζαν στὸν ξηρὸ ἀέρα τὴν ὑπαρξὴ τοῦ νεροῦ πὺ εἶχε μαζέψει γοῦβες γοῦβες ἡ γῆ καὶ θὰ τὸ κρατοῦσε μερικὲς ὥρες, δυὸ-τρεῖς μέρες ἴσως, πρὶν τὸ ρουφήξει στὰ ἔγκατά της, καὶ ὀδηγοῦσαν κατὰ κεῖ τὰ κοπάδια τους. Γνώριζαν τὰ ἀδιόρατα σύνορα πὺ ξεχώριζαν τὰ βοσκοτόπια κάθε φυλῆς, καὶ ὥσπου νὰ φτάσει ἡ δέκατη τρίτη πανσέληνος εἶχαν καλύψει μὲ τὰ πρόβατα

τους ὅλη τὴν ἔκταση πὺ τοὺς ἀνῆκε καὶ ξανάρχιζαν τὴν περιπλάνησή τους ἀπὸ τὴν ἀρχή, μέσα στὰ ὅρια τῆς δικτῆς τους νομῆς.

Ἐννιά μακριές λουρίδες ὑφασμένες ἀπὸ καμηλότριχο ἢ κατσίκόμαλλο, ραμμένες ἢ μιὰ δίπλα στὴν ἄλλη, ἀρκοῦσαν γιὰ νὰ φτιάξουν μιὰ στενόμακρη κι εὐρύχωρη σκηνή. "Ἐξι ψηλοὶ πάσσαλοι γιὰ νὰ τὴ βαστοῦν καὶ δώδεκα ὡς δεκατέσσερα ξυλαράκια πὺ τσίτωναν τὰ σκοινιά τῆς στὸ χῶμα γύρω, ψάθες καὶ κιλίμια γιὰ τὸ δάπεδο καὶ τὰ χωρίσματα, στρωσίδια γιὰ τὸν ὕπνο, μιὰ σχάρα καὶ δυὸ-τρία μαγειρικά σκεύη, ἢ καμήλα πὺ τὰ φορτωνόταν γιὰ νὰ τὰ πάει παρακάτω, αὐτὸς ἦταν ὁ καταυλισμός τους, τὸ νοικοκυριό τους, τὰ φορητά τους ὑπάρχοντα.

Κι ὅσοι δὲν ἦταν βοσκοὶ ἀλλὰ δούλευαν στὰ περιβόλια τῆς ὁάσης, στὸ ἀρδευτικό ἔργο, στὴν ἀλυκή, στὰ τσουκαλάδικα ἢ στὰ καραβάνια, κατοικοῦσαν σὲ χαμηλὰ κιβωτιόσχημα σπίτια, φτιαγμένα ἀπὸ ξεραμένες πλίνθες, ἴδια μὲ τὸ χρῶμα καὶ τὴν ὕψ τῆς γῆς, χωρὶς πολλὰ ἀνοίγματα, γιὰ νὰ μὴν μπαίνει τὸ φῶς καὶ ἡ ζέστη τὴ μέρα, τὸ κρύο τὴ νύχτα. Μὰ κι

αὐτοὶ εἶχαν τόσα ὑπάρχοντα ὅσα καὶ οἱ βοσκοί. Ἀκόμα καὶ οἱ μικροὶ αὐτοσχέδιοι ἀργαλειοὶ τους ἦταν φορητοί. Τέντωναν τὸ νῆμα σὲ ἔξι κοντόχοντρα πασσαλάκια πὺ ἔχωναν στὴ γῆ καὶ ὕφαιναν καθισμένοι κατὰχαμα.

Μὲ μιὰ κολοκύθα κι ἓνα ἔντερο ἔφτιαχναν τὴ μονόχορδη ραμπάμπα τους. Καὶ τίς μακριές ἀφέγγαρες νύχτες τοῦ χειμῶνα, τίς ὥρες τοῦ μεγάλου πανικοῦ καὶ τῆς ἀβάσταχτης ἐρημιᾶς, ἔσκιζαν τὰ μαῦρα σκοτάδια μὲ τὴ γλυκόπικρη φωνή τους, πὺ τὴ συνόδευε σιγὰ καὶ μαλακὰ ὁ ἦχος τοῦ ἀρχαίου ὀργάνου, καὶ ἀπαλύνοντας τὸν πόνο μείωνε τὸν τρόμο, ἐξόρκιζε τὴν ἀβυσσαλέα νύχτα κι ἀπομάκρυνε τὰ ἀκαθόριστα πνεύματα τοῦ σκότους πὺ λυσομανοῦσαν μέχρι τὴν αὐγή.

Μὲ τέσσερις λουρίδες ἀπὸ κατσίκόμαλλο ἔφτιαχναν τὸν ἀδιάβροχο, βαρὺ ἀμπά τους, καὶ μὲ δυὸ μικρὰ κομμάτια ἔφτιαχναν τὴν κουκούλα πὺ ἔραβαν γύρω ἀπὸ τὸ ἄνοιγμα τοῦ λαιμοῦ. Τὸν φοροῦσαν, ριχτὸ στοὺς ὤμους, οἱ βοσκοὶ καὶ οἱ καμηλιέρηδες νύχτα-μέρα. Μ' αὐτὸν κοιμόντουσαν, μ' αὐτὸν ζοῦσαν. Κι ὅταν ἔνιωθαν στὸν ἀέρα τὸ προμήνημα τῆς ἀνεμοθύελλας πὺ

πλησίαζε, κι άλλαζαν οί μυρωδιές και πλήθαιναν οί ανεπαίσθητοι θόρυβοι, γύριζαν την πλάτη τους στην κατεύθυνση τοῦ κακοῦ ποῦ ἐρχόταν, σήκωναν τὶς ἄκρες τοῦ κεφαλομάντιλου καὶ τύλιγαν μ' αὐτὲς τὸ πρόσωπό τους, ἔσκυβαν τὸ κεφάλι καὶ κατέβάζαν τὴν κουκούλα ὡς τὰ μάτια, μάζευαν τὸ σῶμα, λύγιζαν τὰ πόδια, γίνονταν ἓνα κουβαράκι μέσα στὸν ἄμπά καὶ περῖμεναν νὰ ξεσπάσει καὶ νὰ καταλαγιάσει ἡ ὀργὴ τῶν δαιμόνων, νὰ κατακαθίσει ὁ κουρνιαχτὸς καὶ νὰ γαληνέψει ἡ φύση.

Κι ἔχουνε νὰ λένε πῶς κάποτε ἓνα παιδόπουλο ἀπὸ τὴ Σιδῶνα μπῆκε στὴ δούλεψη ἑνὸς καμηλιέρη, γιατί βαρέθηκε –καθὼς ἔλεγε– τὴ θάλασσα καὶ ἤθελε νὰ γνωρίσει τὴν ἔρημο. Στὸ πρῶτο ταξίδι τὰ πῆγε καλά. Στὸ δεύτερο καλύτερα. Μὰ στὸ τρίτο πιά βαρέθηκε. Ἀποφάσισε τότε νὰ κλέψει δυὸ σακούλια γκριζὰ μαργαριτάρια καὶ δυὸ φλασκιά πανάκριβα μυρωδικὰ καὶ νὰ τὸ σκάσει νύχτα ἀπὸ τὴν Παλμύρα, νὰ γυρίσει στὴ Φοινίκη. Ἔτσι κι ἔγινε. Καὶ οἱ ἀποθηκάριοι, ποῦ τὸν πῆραν χαμπάρι, καμώθηκαν πῶς κοιμόντουσαν καὶ τὸν ἄφησαν νὰ φύγει. Νόμιζε πῶς θὰ ἔβρισκε

εὐκολὰ τὸ δρόμο κατὰ τὴ Δύση ἀκολουθώντας τὸν ἥλιο. Μὰ τὴ δεύτερη μέρα χάθηκε καί, διψασμένος καθὼς ἦταν, ζητοῦσε συγχώρεση ἀπὸ τοὺς θεοὺς γιὰ τὸ ἀμάρτημά του. Ἄς ἦταν τὰ φλασκιά γεμάτα νερὸ καὶ τὰ σακούλια γεμάτα χουρμάδες, ἔλεγε καὶ ξανάλεγε καὶ καταριόταν τὴν ὥρα καὶ τὴ στιγμή ποῦ ἀποφάσισε νὰ κλέψει μυρωδικὰ καὶ μαργαριτάρια. Τὴν τρίτη μέρα, λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ σούρουπο, τὸν βρῆκαν οἱ φρουροὶ τῆς ἐρήμου σὲ ἄθλια κατάσταση. Τὸν τύλιξαν σ' ἓναν ἄμπά καὶ τὸν πῆγαν πίσω στὸ ἀφεντικό του στὴν Παλμύρα.

«Νὰ συνέλθεις γρήγορα», εἶπε ὁ καμηλιέρης. «Μὲ τὸ νέο φεγγάρι θὰ φύγουμε γιὰ τὴν Ὑπερωξειανή. Ἐσὺ θὰ ἀναλάβεις τὴ φρούρηση τοῦ καραβανιοῦ ποῦ θὰ μεταφέρει τοὺς πολύτιμους λίθους».

Τὸ παιδί δὲν μίλησε. Σήκωσε μὲ κόπο τὸ κεφάλι του καὶ κοίταξε στὰ μάτια τὸ ἀφεντικό του.

«Πήγαινε στὸ σπίτι μου νὰ φᾶς καὶ ἄσε τὴ μάνα μου νὰ περιποιηθεῖ τὶς πληγές σου», εἶπε πάλι ὁ καμηλιέρης. «Τώρα ποῦ ἔμαθες νὰ ξεχωρίζεις τὸν εὐλογημένο πλοῦτο ἀπὸ τὸν

ἄχρηστο, εἶσαι πιά δικός μας». Κι ἀφοῦ ξεπλήρωσε μὲ τὰ εὔρετρα τοὺς φρουροὺς, ἔδωσε, λένε, τὰ ὑπόλοιπα μαργαριτάρια στὸ φοινικόπουλο, γιὰ νὰ ἔχει νὰ ξοδεύει ὅταν φτάνουνε μὲ τὸ καραβάνι στὶς πόλεις ποὺ εἶναι χτισμένες πάνω στοὺς ποταμούς, στὶς πόλεις τὶς χτισμένες στὴ θάλασσα.

Ἐδῶ, λοιπόν, τὰ ἀγαθὰ κι ὁ πλοῦτος ὑπολογίζονται μὲ ἄλλα μέτρα, γιατί ἡ ὕλη εἶναι μηδαμινὴ καὶ πεπερασμένη. Ἀλίμονο σὲ αὐτὸν ποὺ θὰ πιαστεῖ στὰ δεσμά της. Χάνοντας τὸ μέτρο, χάνει τὴν αἴσθηση τῆς ἐλευθερίας του. Καὶ ἡ ἔρημος θὰ τὸν καταβροχθίσει.

Ἔτσι κάπως ἔγινε καὶ μὲ τὴν ὑπέρμετρα φιλόδοξη Μπάτ Ζαμπάι, ποὺ ἔμεινε γνωστὴ στὴν ἱστορία ὡς βασίλισσα Ζηνοβία. Ἀνῆκε σ' ἓνα ἀρχαῖο γένος, πλούσιο καὶ περήφανο. Κι ἔχουν νὰ λένε πῶς ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ πρώτου Μακεδόνα βασιλιᾷ τῆς Συρίας, ποὺ ἵδρυσε τὴ Σελεύκεια στὸν Τίγρη κι ἔκανε πρωτεύουσά του τὴν Ἀντιόχεια στὴ Μεσόγειο, τὸ σόι της ἦταν αὐτὸ ποὺ ὀργάνωσε τὶς συνοδεῖες τῶν καραβανιῶν ποὺ πήγαιναν κι ἔρχονταν ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη τοῦ σελευκιδικοῦ βασιλείου

στὴν ἄλλη. Καὶ λένε ἀκόμα πῶς οἱ μακρινοὶ πρόγονοί της, ἀφοῦ εἶδαν ἀπὸ κοντὰ τὶς μακεδονικὲς πόλεις στὰ ποτάμια τῆς Ἀνατολῆς καὶ στὴ θάλασσα, καὶ ζύγισαν τὰ πράγματα, πρότειναν στὸ συμβούλιο τῶν Παλμυρινῶν μὲ ποιὸν τρόπο θὰ μπορούσαν νὰ ἀντιμετωπίσουν οἱ κυρίαρχοι τῆς ἐρήμου τὴ νέα κατάσταση, γιὰ νὰ κρατήσουν τὴν αὐτονομία τους καὶ νὰ ὠφεληθοῦν ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἐμπορίου, ἐλέγχοντας τὶς μεταφορὲς τῶν πολύτιμων ἀγαθῶν ποὺ ἔρχονταν ἀπὸ τὴν Ἀσία καὶ πήγαιναν στὶς μεγάλες ἀγορὲς τῆς Δύσης.

Κι ἔτσι οἱ βοσκοὶ καὶ οἱ καμηλιέρηδες ὀργάνωσαν τὴν ἔρημο, τὶς ἐπικοινωνίες καὶ τοὺς δρόμους, τὶς νυχτερινὲς φρουρὲς καὶ τὴ φύλαξη τῶν πηγαδιῶν, τὶς συνοδεῖες τῶν καραβανιῶν μὲ τὶς πεντακόσιες καὶ τὶς χίλιες καμήλες, ποὺ κουβαλοῦσαν μέχρι διακόσια κιλά ἐμπόρευμα ἢ καθεμιὰ, ἔφτιαξαν μεγάλες ἀποθηκὲς καὶ στάβλους, τράβηξαν νερὸ ἀπὸ τὴν πηγὴ γιὰ νὰ ποτίζουν τὰ καραβάνια, ἔβαλαν ὑψηλοὺς δασμοὺς στὰ προϊόντα ποὺ περνοῦσαν ἀπὸ τὴν ὁδὸ τους καὶ γέμιζαν τὰ θησαυροφυλάκιά τους μὲ χρυσάφι.

Μὰ δὲν ἔχασαν τὸ μέτρο καὶ δὲν ξέχασαν ποτὲ τίς ἐπιταγὲς τῆς ἐρήμου. Καὶ πέρασαν χρόνια καὶ καιροί, καὶ οἱ Ρωμαῖοι διαδέχτηκαν τοὺς Ἑλληνας στὴ Συρία, κι ὅλα τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ κι ἀπὸ τὸν Νότο ἀνέβαιναν τὸν Εὐφράτη σὲ ἰστιοφόρα παλμυρινά, καὶ οἱ ἔμποροι πλήρωναν τοὺς δασμοὺς στὰ καστροφυλάκια ποὺ ἔλεγχαν τὰ στενὰ περάσματα τοῦ ποταμοῦ ἢ διέσχιζαν τὴν ἔρημο μὲ τὴν πραμάτεια φορτωμένη στίς καμηῆλες, καὶ πλήρωναν τοὺς δασμοὺς στὴν εἴσοδο τῆς ὁδοῦ.

Καὶ οἱ Παλμυρινοὶ ἔχτισαν τεράστιες ἀποθήκες καὶ πελώρια χάνια, πολυτελεῖς ἀγορὲς καὶ μεγαλόπρεπους δρόμους μὲ διώροφες κιονοστοιχίες, φαρδιὲς στοῆς καὶ μνημειώδεις πύλες, κουβάλησαν γρανίτη ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο γιὰ τὰ ὑπερμεγέθη τετράπυλα τῆς κεντρικῆς ὁδοῦ, ἔχτισαν λουτρά, ἐπαύλεις, θέατρο, ἱερά. Κάλεσαν Ἑλληνας ρήτορες καὶ καλλιτέχνες, Ἀσσύριους ἀστρολόγους καὶ Πάρθους μαγεῖρους, Φρύγες μουσικοὺς καὶ Κινέζους ποὺ ἀσχοῦσαν τὴ χειροπρακτικὴ. Γεύτηκαν ξένες διασκεδάσεις κι ἀπόλαυσαν τὸ χρῆμα ποὺ τοὺς χάριζαν τὸ μεταπρατικὸ ἐμπόριο καὶ ἡ καταναλωτικὴ

μανία τῶν ὑπηκόων τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, μὰ τίποτα δὲν τοὺς θάμπωσε τόσο ὥστε νὰ χάσουνε τὸ φῶς τους.

Ἐπαιζαν σὰν τὰ παιδιὰ ποὺ ἀψηφοῦνε τὸ χρυσάφι. Καὶ ἡ πόλη δίπλα στὴν ὁδο ἦταν ἓνα φαντασμαγορικὸ σκηνικόν, στημένο ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ περιφρονοῦσαν τὴν ὕλη καὶ τὸν πλοῦτο. Τὰ πολυτιμότερα ἀγαθὰ γι' αὐτοὺς ἦταν πάντα τὸ νερὸ τῆς πηγῆς καὶ τὰ περιβόλια τους, ὁ βαρὺς ἀμπάς τους, οἱ εὐωδιὲς τῆς νύχτας, οἱ σιωπὲς τῆς σελήνης. Ὅλα τ' ἄλλα δὲν ἦταν παρὰ ἓνα ἐνδιαφέρον παιχνίδι.

Κι ἐπειδὴ οἱ Ρωμαῖοι γνώριζαν πῶς, ἂν κατακτοῦσαν μὲ τίς λεγεῶνες τους τὴν ἔρημο, μὲ καμιὰ δύναμη στὸν κόσμον δὲν θὰ μπορούσαν νὰ τὴν κρατήσουν, ἄφησαν τοὺς ἀνθρώπους τῆς στήν ἡσυχία τους. Ἐτσι ἐξασφάλιζαν τὴ σίγουρη μεταφορὰ τῶν πολυτελεῶν ἀγαθῶν ποὺ κατέφθαναν στίς μεγάλες ἀγορὲς τῆς αὐτοκρατορίας καί, συνάμα, ἐξασφάλιζαν τὴν ἰσορροπία τῶν δυνάμεων στὸ μακρινὸ σύνορο τοῦ Εὐφράτη, ἀνάμεσα στοὺς ζωντοὺς Πάρθους καὶ τοὺς Παλμυρινοὺς ἐμπόρους ποὺ ἀποζητοῦσαν τὴν εἰρήνη.

Βέβαια κάποτε οί ἰσορροπίες ἀνατράπηκαν. Γιατὶ οἱ Σασσανίδες Πέρσες, μαζί μὲ τοὺς Πάρθους, πέρασαν τὸ ποτάμι, ξεχύθηκαν στὴ στέπα τῆς βόρειας Συρίας κι ἔφτασαν ἔξω ἀπὸ τὰ τεύχη τῆς Ἀντιόχειας. Κατατρόπωσαν τὸν ρωμαϊκὸ στρατὸ τῆς Ἀνατολῆς καὶ συνέλαβαν τὸν ἴδιο τὸν αὐτοκράτορα ἔξω ἀπὸ τὴν Ἔδεσσα.

Τότε φάνηκε ἡ τεράστια δύναμη τῶν Παλμυρινῶν. Οἱ φρουρὲς τῆς ἐρήμου εἶχαν ἐξελιχθεῖ σὲ ἰσχυρὸ στρατό. Καὶ οἱ πρωτότοκοι τοῦ κάθε γένους διοικοῦσαν ἐπίλεκτα σώματα νυχτονόμων καὶ ἐνόπλων συνοδῶν τῶν καραβανιῶν. Καὶ ἡ περσικὴ εἰσβολὴ ἀπειλοῦσε ἄμεσα τὸ ἐμπορικὸ κράτος τῆς Παλμύρας.

Ὅταν λοιπὸν οἱ ἐκπρόσωποι τῶν μεγάλων οἰκογενειῶν κατάλαβαν τὴν ἀδυναμία τῆς Ρώμης, ἀποφάσισαν νὰ ἀναλάβουν αὐτοὶ τὸν πόλεμο γιὰ νὰ ἀναχαιτίσουν τοὺς Πέρσες καὶ νὰ τοὺς ξαναστείλουν πέρα ἀπὸ τὸ σύνορο τοῦ Εὐφράτη. Ἔτσι ἡ Ρώμη ἀπέκτησε ἕναν ἀναπάντεχο σύμμαχο στὸν ἀγώνα γιὰ τὴν ἐπιβίωσή της στὴν Ἀνατολή. Ἀλλὰ οἱ Παλμυρινοὶ πολεμοῦσαν γιὰ λογαριασμό τους.

Ἀνακήρυξαν τὸν ἡγεμόνα τους Κυβερνήτη ὀλόκληρης τῆς Συρίας καὶ κατόρθωσαν νὰ νικήσουν κατὰ κράτος τὸν Σασσανίδη βασιλέα.

Οἱ Ρωμαῖοι τότε χάρισαν τίτλους σπουδαίους στὸν νικητὴ ἡγεμόνα, τίτλους ποὺ μέχρι τότε εἶχαν μόνον οἱ αὐτοκράτορες. Ἀλλὰ ὁ ἄρχοντας τῆς ἐρήμου δὲν ἀρκέστηκε σὲ αὐτούς. Αὐτοτιτλοφορήθηκε «Βασιλεὺς τῶν Βασιλέων» καὶ υἱοθέτησε τὴ μεγαλοπρέπεια τῆς περσικῆς αὐλῆς.

Μέσα στὴ γενικὴ παραζάλη τῆς πρωτόγνωρης κι ἄγριας χαρᾶς τῆς πολεμικῆς νίκης, κανεὶς δὲν μπόρεσε νὰ ἐξηγήσει σωστὰ τὶς προφητεῖες τῶν ἀστρολόγων ποὺ εἶχαν προβλέψει τὴν ὀλικὴ ἔκλειψη τοῦ ἡλίου, τὸν Ἰούλιο τοῦ 267. «Ἡ ἔκλειψη τοῦ ἡλίου στὸν οὐρανὸ θὰ σκιάσει τὸν γιὸ τοῦ ἡλίου στὴ γῆ», εἶχαν πεῖ οἱ ὑπηρέτες τοῦ ἱεροῦ τοῦ Μπέλ.

Οἱ πολυταξιιδεμένοι καμηλιέρηδες μιλοῦσαν γιὰ τὸν ἡλιο-Μίθρα ποὺ λάτρευαν οἱ Πέρσες καὶ τὸν γιό του τὸν «Βασιλέα τῶν Βασιλέων» κι ἐξηγοῦσαν τὴν ἐπικείμενη ἔκλειψη καὶ τὴν προφητεία παροτρύνοντας τὸν ἡγεμόνα τους νὰ περάσει τὸν Εὐφράτη καὶ νὰ χτυπήσει τοὺς

Σασσανίδες στη Μεσοποταμία, γιατί ο κρυμμένος ήλιος δεν θα προστατέψει τον γιό του. Άλλοι όμως έλεγαν ότι πολλοί Ρωμαίοι λεγεωνάριοι είχαν άσπαστεϊ την περσική λατρεία, γι' αυτό η έκλειψη θα ευνουόσε την Παλμύρα στον πόλεμο κατά των Ρωμαίων. Οί μεγαλοβουσκοί, πάλι, άνησυχοῦσαν για τὰ κοπάδια τους –τὸ γάλα, λέει, κοκαλώνει στὴν έκλειψη καὶ χαλάει–, μὰ τελικὰ ὅλοι πείστηκαν πὼς ὁ στρατὸς ἔπρεπε νὰ διαβεῖ τὸ μεγάλο ποτάμι.

Μόνον ἡ Ζηνοβία ἔνιωσε τὸ κρυφὸ νόημα τῶν προφητικῶν λόγων. Σηκώθηκε ἀχάραγα μιὰν αὐγὴ καὶ περίμενε τὴν πρώτη ἀχτίδα. Κι ὅταν εἶδε τὴ δέσμη τοῦ φωτὸς νὰ ροδίζει τὸν κιτρινωπὸ ἀσβεστόλιθο τοῦ βασιλικοῦ διαμερίσματος τοῦ ἄντρα της, τὴν ἔπιασε σύγκρυο. Ὁ Ὀδέναθος, χρησιμοποιοῦντας τὸν τίτλο τοῦ Πέρση βασιλιᾶ, ἦταν τώρα ὁ γιὸς τοῦ ἡλίου στὴ γῆ. Λουσμένο στὸ χρυσοκόκκινο φῶς, τὸ ἄγαλμα τοῦ Ὀδέναθου ἔμοιαζε πυρπολημένο.

Πῆγε τότε νὰ βρεῖ τὴ γιαγιά τοῦ πατέρα της, μιὰ τυφλὴ γερόντισσα πού 'χε ἀναθρέψει δεκάδες παιδιά, ἐγγόνια καὶ δισέγγονα. «Μόνον οἱ προβατίνες κινδυνεύουν ἀπὸ τὸ σκίασμα

τοῦ ἡλίου», εἶπε ἡ γριά Ἀραμαία. «Οἱ προβατίνες καὶ τὰ παιδιά πού θὰ γεννηθοῦν τὴν ὥρα πού θὰ χαθεῖ ὁ ἥλιος. Ἡ εὐλογημένη μας ὄαση δὲν ἔχει τίποτα νὰ φοβηθεῖ. Γιὸς τοῦ ἡλίου εἶναι ὁ Εὐφράτης. Πέρα ἀπὸ κεῖ δὲν ξέρω τί κάνουν οἱ ἄνθρωποι. Μὰ ποιοὺς θνητὸς θὰ τολμήσει ποτὲ νὰ παραβγεῖ μὲ τὰ οὐράνια σώματα; Οἱ πληρωμένοι ἀστρολόγοι παρουσιάζουν τὰ ἀπλὰ δύσκολα γιὰ νὰ μαζεύουν δῶρα. Ἄμα θὰ σκιαστεῖ ὁ ἥλιος, θὰ σκιάσει καὶ τὸν γιό του, τὸν Εὐφράτη, ἔτσι ἐξηγῶ ἐγὼ τοῦτον τὸ γρίφο. Ἐσὺ ὅμως, σὰ φεγγαρογεννημένη πού εἶσαι, νὰ προσέχεις τίς νυχτιές χωρὶς σελήνη».

Κι ἦταν μιὰ νύχτα δίχως φεγγάρι, παραμονὴ τῆς έκλειψης, στὴ διάρκεια τῆς ἐκστρατείας τῶν Παλμυρινῶν στὴ Μεσοποταμία, ὅταν, μὲ τὸ λυκαυγές, βρῆκαν οἱ φρουροὶ τοῦ Ὀδέναθου νεκρὸ τὸν βασιλιά τους δίπλα στὸν νεκρὸ γιό του, μέσα στὴ βασιλικὴ σκηνή.

Μοναδικὸς ἀπόγονος τοῦ Ὀδέναθου ἦταν τὸ παιδί πού εἶχε ἀποκτήσει μὲ τὴ Ζηνοβία. Κι ὁ στρατὸς ἔτρεφε βαθὺ σεβασμὸ γιὰ τὴ νεαρὴ γυναίκα. Ἦταν πιὸ τολμηρὴ κι ἀπὸ τοὺς

τολμηρότερους νυχτονόμους. Ήταν πιό αποφασιστική κι από τους αποφασιστικότερους έμπορους. Ήταν πιό ίκανή κι από τόν ίκανότερο κυνηγό. Κι ήταν τόσο θελκτική και τόσο απρόσιτη όσο και μιὰ φεγγαροαχτίδα. Είχε σκουρόχρωμο, βασάλτινο δέρμα και μάτια γεμάτα φώς και φλόγα. Στις φλέβες της έτρεχε τὸ αἷμα όλων τῶν ήρωικῶν γενῶν τῆς έρήμου, τῶν προγόνων πού δὲν άφησαν κανέναν ξένο νὰ πατήσσει τὴ στείρα γῆ και νὰ μολύνει τὰ πηγάδια της. Κι είχε κοπάδια αναρίθμητα και οἱ γίδες της γεννοῦσαν κάθε ά-νοιξη δίδυμα και τὰ κουδούνια πού κρέμονταν στους στάβλους, όταν γυρίζαν οἱ καμηλές της από τὰ πολύμηνα ταξίδια, ξεπερνοῦσαν τὰ όκτακόσια. Κι όταν κατέβαινε νὰ έπιθεωρήσει τοὺς ανθρώπους πού δούλευαν γι' αὐτήν, και τὰ ζωντανά πού είχαν νικήσει τὰ χιόνια και τοὺς πάγους, εὐώδιαζε ὁ τόπος γλυκιὰ κανέλα και μοσχοάρυδο. Κι είχε έναν ζεστό λόγο για κάθε δουλεутή της κι ένα τρυφερό χάδι για κάθε καμήλα της, κι αφοῦ τέλειω-νε με τὰ προῦπαντήματα καλοῦσε έναν έναν καμηλιέρη χωριστά κι άκουγε τὸν άπολογισμό του.

Αὐτὴ τὴν ὥρα τῆς κρίσης τὴν έτρεμαν οἱ άνθρωποί της. Κανείς δὲν γλίτωνε οὔτε με ψέματα οὔτε με μισόλογα. Ήθελε νὰ άκούσει ὅλο τὸ ταξίδι με κάθε λεπτομέρεια κι από τὸν καθένα χωριστά. Τί παζάρια ἔκαναν οἱ έμποροί της και με τί σταθμὰ ζυγίσαν τὰ φορτώματα. Πῶς φρόντισαν οἱ καμηλιέρηδες τὰ ζωντανά της και πῶς στοιβάξανε τὰ φλασκιὰ, τὰ ἀλάβαστρα και τοὺς σάκους στὰ πλαϊνὰ τῶν ζῶων. Γιατί άποφάσισαν οἱ ὁδηγοὶ νὰ ακολουθήσουνε τὰ βόρεια μονοπάτια πού 'χουνε πέτρες κοφτερές και ποιὸς συνοδὸς παράκουσε τίς διαταγές της και κυνήγησε άγριόχοιρους με τοὺς Κούρδους στ' άπάτητα βουνά.

Σπίθες άγριες πετοῦσαν τὰ μάτια της κι ὁ συγκρατημένος θυμὸς της ήταν χειρότερος κι από ἑκατὸ βιτσιές με βίτσα λυγαριᾶς. Μὰ δὲν άφηνε ποτὲ τὴν ὀργή της νὰ ξεσπάσει μπροστά τους. Γιατί ήταν άρχοντογεννημένη γυναίκα κι ήξερε νὰ κρατάει τὴ θέση της. Και δὲν έπιτιμοῦσε κανέναν, γιατί ήταν ἔξυπνη κι ήξερε πόσο περήφανοι ήταν οἱ άντρες τῆς φυλῆς της. Κι αὐτοὶ τὴ λάτρευαν με μιὰ λατρεία παράφορη, ανείπωτη και βασανιστική.

Τὴν ἔλεγαν βασίλισσα τῆς ἐρήμου. Καὶ τώρα ποὺ ὁ ἄντρας της κείτονταν νεκρὸς μέσα στὰ στρωσίδια, ὅλοι συμφώνησαν πὼς αὐτὴ θὰ ἦταν ἡ βασίλισσά τους ὥσπου νὰ ἐνηλικιωθεῖ ὁ ἐπτάχρονος γιὸς της.

Βαθιὰ μεσάνυχτα ἔφτασαν οἱ μαντατοφόροι στὴν Παλμύρα, ποὺ θρηνοῦσε τὸ θάνατο τῆς τυφλῆς γερόντισσας, τῆς σεβάσμιας γιαγιᾶς τοῦ ἀρχαιότερου γένους τῆς ὁάσης. Δὲν πρόφτασε νὰ χαρεῖ τὴν δισεγγόνα της βασίλισσα, μόνο πρόλαβε νὰ τῆς δώσει, λίγο πρὶν ξεψυχήσει, τὸ χρυσὸ νόμισμα ποὺ εἶχε χαρίσει ὁ πρῶτος Μακεδόνας βασιλιάς τῆς Συρίας στὸν γενάρχη τῆς οἰκογένειάς της, ὅταν ἔφευγαν οἱ καμηῆλες τους ἀπὸ τὴ Σελεύκεια στὸν Τίγρη γιὰ τὴν Ἀντιόχεια στὴ Μεσόγειο.

«Ἦ ἔρημος ἀπὸ τὸν Εὐφράτη μέχρι τὶς παρυφές τῆς ὁάσης τῆς Δαμασκοῦ θὰ εἶναι δική σας», εἶχε πεῖ τότε ὁ Σέλευκος στὸν Παλμυρινὸ καμηλιέρη. «Κανεῖς δὲν πρόκειται νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν κυριαρχία σας ὅσον καιρὸ ἐσεῖς δὲν ἀμφισβητεῖτε τὴ δική μας.»

Κι ἡ Ζηνοβία πῆρε τὸ χρυσὸ νόμισμα, τὸ ἔσφιξε στὴ χούφτα της κι ἔσκυψε νὰ ψιθυρίσει

στὴν προγιαγιά της πὼς τώρα τὰ πράγματα θὰ ἀλλάξουνε, γιατί αὐτὴ θὰ διώξει τοὺς Ρωμαίους ἀπὸ τὴν Ἀνατολή. Μὰ ἡ γερόντισσα δὲν ἄκουγε πιὰ.

Ἔτσι, ἡ θεληματικὴ καὶ ἀδίστακτη χήρα τοῦ Ὀδέναθου πῆρε στὰ χέρια της τὴ διακυβέρνηση τοῦ κράτους τῆς Παλμύρας. Κι ἡ Ρώμη ἀνησύχησε σφόδρα. Κάποιοι θυμήθηκαν τὰ φοβερά προβλήματα ποὺ εἶχε δημιουργήσει ἡ τελευταία Κλεοπάτρα, τὸν παλιὸ καιρὸ, καὶ κάποιοι ἄλλοι, ποὺ εἶχαν ἀκούσει συγκεκριμένες πληροφορίες γιὰ τὴν ἰσχυρὴ προσωπικότητα τῆς βασίλισσας τῆς ἐρήμου, ὑποστήριζαν ὅτι θὰ ἔπρεπε τώρα νὰ βιαστοῦν νὰ τὴν ὑποτάξουν πρὶν προλάβει νὰ στεριώσει τὴ θέση της.

Μὰ κανεῖς δὲν μπορούσε νὰ λογαριάσει τὴ γοητεία ποὺ ἀσκοῦσε τούτῃ ἡ γυναῖκα πάνω στὰ νικηφόρα παλμυρινὰ στρατεύματα. Εἶχε ὄνειρευτεῖ νὰ ἀπλώσει τὴν ἡγεμονία της πέρα ἀπὸ τὴν ἔρημο. Κι εἶχε θελήσει νὰ γίνῃ βασίλισσα ὁλόκληρης τῆς Ἀνατολῆς. Οἱ πολεμιστὲς τῆς ἦταν πιστοὶ κι ἀφοσιωμένοι.

Κι ὅταν ἔφτασε ὁ ρωμαϊκὸς στρατὸς στὴν ἔρημο τῆς Συρίας, οἱ Παλμυρινοὶ τὸν ἀπέ-

κρουσαν και προχώρησαν στην κατάληψη τῆς υπόλοιπης Συρίας. Κατέκτησαν τὴν ἔδρα τοῦ διοικητῆ τῆς Ἐπαρχίας τῆς Ἀραβίας και συνέχισαν ἀκάθεκτοι πρὸς τὴν Αἴγυπτο. Ἐνα χρόνο ἀργότερα, ἐκθαμβη ἡ οἰκουμένη μάθαινε πὼς ἡ Ζηνοβία εἶχε κυριεύσει και τὴν Αἴγυπτο και ἔστρεφε τώρα τὰ στρατεύματά της πρὸς τὴ Μικρὰ Ἀσία.

Μὰ ἡ τυφλὴ γερόντισσα εἶχε πεθάνει τρία χρόνια τώρα. Καὶ κανεὶς δὲν βρέθηκε νὰ συγκρατήσῃ ἀπὸ τὴ μέθη τὴν ὑπέρμετρα φιλόδοξο βασίλισσα. Κι ὅταν ὁ αὐτοκράτορας Αὐρηλιανὸς ἔστειλε μήνυμα στὴ Ζηνοβία, ἡ ἀπάντησή της ἐλληνικὴ γραφὴ τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορα πῆγε πίσω γραμμένη στὰ ἀραμαϊκά. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο, λένε, ἡ Ζηνοβία θέλησε νὰ ὑπερασπιστεῖ τὸν πολιτισμὸ τοῦ τόπου της ἀπέναντι στὴν πολιτιστικὴ εἰσβολὴ τοῦ ξένου κατακτητῆ. Γιατὶ κατὰ τὰ ἄλλα ἡ περήφανη γυναίκα εἶχε καλέσει Ἑλλήνες δασκάλους στὸ παλάτι της, ρήτορες και φιλοσόφους. Λαμπρές, ἐλληνοπρεπεῖς παραστάσεις δίνονταν στὸ θέατρο τῆς ὁάσης, και ποιητές, ἀπὸ τὴν Πέργαμο ἢ τὴν Ἀλεξάνδρεια, εἶχαν περάσει ἀρκετὸ και-

ρὸ στὶς στοῆς μὲ τὰ μυρωδικά, τὰ ἀποστάγματα και τὰ μπαχάρια.

Ὁ ἐλληνικὸς πολιτισμὸς ἦταν ἀποδεκτὸς στὴν ἔρημο. Ὅχι ὅμως ὅταν προερχόταν ἀπὸ τὴν κοσμοκράτειρα Ρώμη.

Ἀλλά, γιὰ κακὴ τύχη τῆς βασίλισσας, ὁ αὐτοκράτορας Αὐρηλιανὸς δὲν ἔμοιαζε μὲ τοὺς προκατόχους του. Προερχόταν ἀπὸ τὸ ρωμαϊκὸ ἱππικὸ κι ἦταν σκληρὸς κι ἀποφασιστικὸς. Ἡ διπλωματία δὲν τοῦ ταίριαζε. Ὅταν, λοιπόν, ἀπέτυχε στὸν πρῶτο τακτικὸ ἐλιγμὸ του κι ἔλαβε τὴν ἀπάντησή στὸ μήνυμά του στ' ἀραμαϊκά, κατάλαβε πολλὰ. Ἐκανε κι ἄλλη μιὰ προσπάθεια. Ἀντὶ ὅμως ἡ Ζηνοβία νὰ ἀποδεχθεῖ τοὺς σπουδαίους τίτλους ποὺ αὐτὸς τῆς ἔστειλε γιὰ τὸν γιό της, ἀνακήρυξε μονάχη της τὸ ἀνήλικο παιδί της «Αὔγουστο». Τότε πιὰ ὁ παλιὸς ἀξιωματικὸς τοῦ ἱππικοῦ ἀποφάσισε νὰ δράσῃ κατὰ πῶς αὐτὸς ἤξερε.

Ἐνα τμήμα τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ ἔφυγε γιὰ τὴν Αἴγυπτο, κι ὁ ἴδιος ὁ Αὐρηλιανὸς ἀνέλαβε τὴν ἐκστρατεία στὴ Μικρασία. Οἱ Παλμυρινοὶ δὲν μπόρεσαν νὰ κρατήσουν τὸ διπλὸ μέτωπο. Ὁ Αὐρηλιανὸς ἔφτασε μέχρι τὴν Ἀν-

τιόχεια καὶ ὑποχρέωσε τὸν στρατηγὸ Ζάβδα νὰ ὑποχωρήσει νότια ὡς τὴν ῥΕμεσα.

«Ἀκόμα ἓνα φεγγάρι», ἔλεγαν οἱ ἀστρολόγοι τοῦ ἱεροῦ τοῦ Μπέλ. «Ἄλλη μιὰ πανσέληνος θὰ λούσει τὴν Παλμύρα», ἔλεγαν καὶ οἱ Ἀσσύριοι τοῦ παλατιοῦ, μὰ κανεῖς δὲν τολμοῦσε νὰ ὀλοκληρώσει τὴ φράση κι ἄφηναν τὴ βασιλίσσα νὰ πιστεύει πὼς ὅλα ἦταν ζήτημα λίγων ἡμερῶν κι ὅτι σύντομα ὁ στρατὸς τῆς θὰ κατατρόπωνε τοὺς Ρωμαίους.

Κι ἦταν πιά κατακαλόκαιρο, τέλη Ἰουλίου τοῦ 272, μιὰ ἄγρια νύχτα, ἀφέγγαρη, ὅταν ἔφτασε ἡ εἶδηση πὼς ὁ στρατὸς ἠττήθηκε στὴν ῥΕμεσα. Ὁ δρόμος τῶρα ἦταν ἀνοιχτὸς γιὰ τὸ ἵππικὸ τοῦ Αὐρηλιανοῦ.

Τὸ τέλος τῆς βασιλείας τῆς Ζηνοβίας πλησίαζε. Κανεῖς δὲν εἶχε προκαλέσει μὲ τόση αὐθάδεια τὴ Ρώμη. Ὁ νικημένος στρατὸς ἦταν ἀδύνατο νὰ ὑποστηρίξει τὴν πρωτεύουσα τῆς ἐρήμου.

«Ἀκόμα ἓνα φεγγάρι». Σιωπὲς δύσκολες. Νύχτες σκοτεινές. Μαῦρες. Θόρυβοι ἀπροσδιόριστοι. Τὸ κλάμα μιᾶς νυφίτσας στὶς λόχμες. Τὸ φτερούγισμα τοῦ γερακιοῦ πίσω ἀπὸ τοὺς

ταφικούς πύργους. Οἱ πανικόβλητοι Παλμυρινοὶ ἄρχισαν νὰ ξηλώνουν τὰ μνημεῖα, νὰ κατεβάζουν ἀγάλματα, νὰ τραβοῦνε κίονες, ἐπιγραφές κι ὅ,τι ἄλλο βρισκόταν πρόχειρο στὴν ὑπέρλαμπρη πόλη γιὰ νὰ χτίσουν βιαστικά ἓνα τεῖχος γύρω ἀπὸ τὴν ἀπροστάτευτη ὁαση.

Οἱ λεγεῶνες τοῦ Αὐρηλιανοῦ εἶχαν μπεῖ στὴν ἔρημο καὶ βιάζαν ἀνατολικά. Κι ὅταν ἔφτασαν ἔξω ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα τῆς Ζηνοβίας, περικύκλωσαν τὴν πόλη καὶ περίμεναν. Περίμεναν νὰ τοὺς παραδοθεῖ ἡ πολιτεία, ἡ χτισμένη γιὰ νὰ δοξάσει τὸν πλοῦτο καὶ τὴν πολυτέλεια, γιὰτὶ ὁ Αὐρηλιανὸς, ξέροντας πὼς εἶναι ἐντελῶς ἀκατάλληλη γιὰ νὰ κρατήσει σὲ μιὰ πολιορκία, δὲν ἤθελε νὰ τὴν καταστρέψει.

Μὰ ἡ ἀκατάδεκτη βασιλίσσα δὲν θὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ παραδώσει τὴν πόλη τῆς οὔτε νὰ παραδοθεῖ. Μιὰ νύχτα, λοιπόν, γλίστρησε ἔξω ἀπὸ τὰ τεῖχη, πέρασε ἀπαρατήρητη μέσα ἀπὸ τὸ κοιμισμένο στρατόπεδο τοῦ ἐχθροῦ καὶ χάθηκε στὴν ἔρημο. Ἦτανε, λένε, ἀποφασισμένη νὰ περάσει τὸν Εὐφράτη καὶ νὰ πάει στοὺς Πέρσες νὰ ζητήσει βοήθεια. Κι ἦταν ἔτοιμη νὰ δεχτεῖ ὅποιουσδήποτε ὄρους.

Ἔτσι, αὐτὴ πού γνώριζε τόσο καλὰ τὴν ἔρημο κι ὅλα τὰ μυστικά της βάδιζε νύχτα-μέρα, καὶ μόνο τὴν ὥρα πού χάνονταν οἱ ἴσκιιοι, ὥσπου νὰ σπάσει τὸ λιοπύρι, χωνόταν στὶς λόχμες γιὰ νὰ ξαποστάσει. Μὰ καθὼς προχωροῦσε γρήγορα καὶ δὲν εἶχε οὔτε ἓνα λεπτὸ παρὰπάνω, δὲν μποροῦσε οὔτε νὰ κοντοσταθεῖ οὔτε νὰ λοξοδρομήσει. Κι οἱ λόχμες ἦταν σπάνιες κι οἱ φλογισμένες μέρες διαρκοῦσαν πολὺ καὶ οἱ δροσερὲς νύχτες ἦταν σύντομες, καὶ λίγες οἱ δροσοσταλίδες πού μάζευαν τὰ ἀγκάθια καὶ τὰ ξερόχορτα γιὰ νὰ τὰ κάνει βάλσαμο νὰ πάρει κάτι ἀπὸ τὴν κάψα τοῦ προσώπου της.

Τρία μερόνυχτα ἀργότερα, ἔφτασε στὸ μεγάλο ποτάμι πού χώριζε τὸ κράτος της ἀπὸ τὴν ἀντίπαλη Περσικὴ Αὐτοκρατορία. Τὸ νερὸ ἄχνιζε, ἢ ὄχθη ἔβραζε, ἄνθρωπος δὲν ὑπῆρχε πουθενά. Οἱ στρογγυλὲς βάρκες τοῦ Εὐφράτη ἦταν τραβηγμένες ἔξω, κάτω ἀπὸ τὶς λυγαριές. Σὰν λίπος κολλοῦσε στὰ πόδια της τὸ λασπερὸ χῶμα καὶ βάραιναν τὰ κουρασμένα μέλη της, μὰ στὸ τρικυμισμένο μυαλό της ἡ ἀνάγκη νὰ περάσει ἀπέναντι δὲν τὴν ἄφηνε νὰ σταθεῖ γιὰ νὰ συνέλθει λίγο. Μέσα στὴ βαριά

σιγαλιὰ ἄκουγε ἀπὸ πολὺ μακριὰ τὰ ποδοβολητὰ νὰ φτάνουν καὶ νὰ σβήνουν πάνω στὰ κόκκινα νερά, νὰ φτάνουν καὶ νὰ σβήνουν μέσα στὰ φυλλώματα τῆς λυγαριᾶς, νὰ φτάνουν καὶ νὰ σβήνουν πάνω στὸ σῶμα της, πού τὴν εἶχε προδώσει.

Τὸ ρωμαϊκὸ ἀπόσπασμα, πού τὴ συνέλαβε τὴν ὥρα πού ἔσπρωχνε τὴν δερμάτινη στρογγυλὴ «γκούφα» στὸν ποταμό, τὴν ὀδήγησε πίσω στὸ στρατόπεδο καὶ τὴν παρέδωσε στὸν Αὐρηλιανό.

Ἀρχὲς Αὐγούστου, δυὸ μέρες πρὶν ἀπὸ τὴν πανσέληνο στὸν ἀστερισμὸ τοῦ Λέοντα, ἡ Παλμύρα παραδόθηκε.

Κι ἔχουνε νὰ λένε ὅτι ὁ αὐτοκράτορας, πολεμιστὴς πού βγῆκε ἀπὸ τὰ ἐπίλεκτα τμήματα τοῦ ρωμαϊκοῦ ἱππικοῦ, τόσο πολὺ θαύμασε τὴν ὁμορφιά, τὸ κουράγιο καὶ τὴν ἐξυπνάδα τῆς Ζηνοβίας, πού τῆς χάρισε τὴ ζωή. Κι ἄλλοι λένε ὅτι τὴν ἔσωσε μὲ σκοπὸ νὰ τὴ σύρει στὸ θρίαμβό του στὴ Ρώμη.

Διέταξε τοὺς ἀξιωματικούς του νὰ τὴ φρουροῦν νύχτα-μέρα κι ἔδωσε ρητὲς ἐντολὲς στοὺς προετοιμασμένους γιὰ τὸ πλιάτσικο στρα-

τιῶτες του νὰ μὴν ἀγγίξουν τίποτα ἀπὸ τὰ πολύτιμα ἀγαθὰ ποὺ βρέθηκαν στοιβαγμένα στὶς ἀποθῆκες τῆς πόλης. Γιὰ νὰ ἐξασφαλίσει ὁμῶς τὴν ὑποταγὴ τῶν Παλμυρινῶν καὶ νὰ μπορέσει νὰ σηκώσει τὰ στρατεύματά του ἀπὸ τὴν ἔρημο, διέταξε νὰ ἐκτελεστοῦν ὅλοι οἱ πιθανοὶ ἀρχηγοὶ μιᾶς μελλοντικῆς ἐξέγερσης. Οἱ πρωτότοκοι γιοὶ τῶν μεγάλων ἐμπόρων καὶ τῶν καμηλιέρηδων, οἱ ὑπεύθυνοι τῶν νυχτονόμων καὶ τῶν ὑδρονόμων, ὁ θησαυροφύλακας τοῦ δημόσιου ταμείου κι ὁ φιλόσοφος Κάσιος Λογγίνος, ποὺ ζοῦσε στὸ παλάτι.

Ὑστερα καὶ ἀπὸ αὐτὸ ὁ Αὐρηλιανὸς ἄφησε μιὰν ἰσχυρὴ φρουρὰ νὰ ἐλέγχει τὴν ὑποταγμένη ὁάση καὶ πῆρε τὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς κατὰ τὴ δύση. Ἡ Ζηνοβία, ποὺ ἀκολουθοῦσε τὴν αὐτοκρατορικὴ κουστωδιά, ἄφηνε γιὰ πάντα τὴ φοινικύπολη καὶ τὴν ἔρημο τῆς Συρίας.

Λείλα, λείλ καὶ γιαλέιλι θὰ πεῖ στὰ ἀραβικὰ νύχτα. Μὰ ὅταν λέν οἱ Ἄραβες νύχτα, τὸ πιὸ σπαρακτικὸ σαράκι κι ἡ πιὸ ἀπαλὴ δροσιὰ, τὰ πιὸ μεθυστικὰ ἀρώματα κι ἡ πιὸ γλυκιὰ ὥρα τῆς Ἀνατολῆς, τὸ πιὸ φωτεινὸ σκοτάδι

καὶ τὰ πιὸ ὁμορφα μάτια, ἡ πιὸ βασανιστικὴ νοσταλγία κι ὁ οὐρανὸς μὲ τὰ ἄστρα, ὁ παράδεισος μὲ τὰ δέντρα καὶ τὰ ποτάμια του, ὁ ἔρωτας, ὁ πόθος, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἡδονή, ἡ πατρίδα καὶ ἡ γυναίκα, ὁ πόνος καὶ ὁ θεὸς σπάζουν τὰ ὅρια τῆς λέξης. Κι ὁ κόσμος ὅλος κι ὅλο τὸ πάθος τῆς φουρτουνιασμένης τους ὑπαρξῆς ξεχύνεται γιὰ νὰ φτάσει τοὺς οὐράνιους θόλους, νὰ γαληνέψει μέσα στὴ νύχτα, νὰ κατασιγάσει ἡ φλόγα μέσα ἀπὸ τὴν κραυγὴ «γιαλέιλι», ποὺ μόνον οἱ Ἄραβες γίνεται νὰ αἰστανθοῦν. Γιατί, ὅπως ἡ μελωδία τῆς μονόχορδης ραμπάμπα συνοδεύει τὶς ἀγαπημένες σιωπὲς τῆς σελήνης ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Κατακλυσμοῦ, ἔτσι καὶ ἡ ζωοδότρα δροσιὰ ποὺ γεννᾷ ἡ πυρπολημένη ἔρημος συνοδεύει τὶς μακριὲς καὶ μαγικὲς ὥρες τῆς νύχτας, ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ χαθεῖ τὸ τελευταῖο φῶς τοῦ ἡλίου μέχρι τὸ ἀδυσώπητο ξημέρωμα.

Καὶ ἦταν ἐκεῖνη ἡ νύχτα μιὰ ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς καλοκαιρινὲς νύχτες ποὺ σπαθίζουν τὰ τρίσβαθα τῆς ψυχῆς σου. Καὶ μοσχοβολοῦσαν τὰ γίασεμιά καὶ τὰ νυχτολούλουδα ἀπὸ τὶς ἐσωτερικὲς αὐλὲς τῶν σπιτιῶν, οἱ κανέλες, τὰ

μπαχάρια καὶ τὰ μύρα ἀπὸ τὶς αὐλές τῶν οἰκῶν τῆς ἡδονῆς, καὶ βαριανασαίνανε φορτωμένες καρπὸ οἱ χουρμαδιές, καὶ ἔτριζαν τὰ ξύλα στὶς ἀντλίες τοῦ νεροῦ ποὺ ἄρδευαν νύχτα τὰ περιβόλια τῆς ὁάσης, καὶ στὰ χάνια οἱ καμηλιέρηδες ἔψηναν στὴ χόβολη τὸ μαυροζούμι μὲ τὸ κάρδαμο, νὰ πιοῦνε καὶ νὰ στυλωθοῦν, γιατί ὕπνος δὲν τοὺς ἔπιανε τέτοια νύχτα.

Τέτοια νύχτα ποὺ φεύγει ἡ βασίλισσα, ντυμένη σὲ μετὰξι τριανταφυλλί, καλυμμένη ἀπὸ τὴν κορυφή ὡς τὰ νύχια, καθὼς ταιριάζει σὲ μιὰ γυναίκα τῆς Ἀραβίας. Μὰ ποιὸ πέπλο ἀραχνοῦφαντο νὰ κρύψει τὴν ἀνείπωτη ὁμορφιά της, τὴ φλόγα τῆς ὑπαρξῆς της, τοὺς γυάκινθους ἀπὸ ἔλεφαντόδοντο ποὺ φόρεσε περιδέριο, τὴ χρυσὴ πόρπη, τὴ διπλὴ σειρὰ τὰ ζαφείρια καὶ τοὺς ἀμέθυστους στὴ ζώνη της, τὰ ὑποδήματά της τὰ δεμένα μὲ ἄσπρες κορδέλες κεντημένες μὲ ροδόχροα καὶ γκριζωπὰ μαργαριτάρια.

Ποιὰ νύχτα ἄλλη σὰν κι αὐτὴ εἶδε αὐτὸ τὸ πλάσμα τῆς ἐρήμου νὰ ἀποχωρίζεται τὸν ἑναστρο οὐρανὸ τοῦ τόπου του γιὰ νὰ στολίσει τὸ θρίαμβο κάποιου νικητῆ καὶ νὰ φυλακιστεῖ σὲ

μιὰ ἔπαυλη τοῦ Τίβολι, στὰ περίχωρα τῆς Ρώμης;

Ποιὸς θεὸς καὶ ποιὸς ἄνθρωπος δὲν ἔσκυψε μὲ σεβασμὸ τὸ κεφάλι τὴν ὥρα ποὺ περνοῦσε ἡ βασίλισσα τῆς ἀνυδρης γῆς, κι ἄφηνε πίσω της τὴ ζωὴ της καὶ τὴν ὁασὴ της βαδίζοντας πρὸς τὴν ταπείνωση καὶ τὸν ἀργὸ θάνατο στὴ μαύρη ξενιτειά;

Κανεὶς δὲν ἔμαθε ποτὲ τίποτα γιὰ τὸ τέλος της. Μερικοὶ ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ περήφανη γυναικα πέθανε στὸ ταξίδι πρὸς τὴ Ρώμη. Κι ἄλλοι λένε ὅτι ὁ αὐτοκράτορας δὲν τὴν πῆρε μαζί του ἀλλὰ προτίμησε νὰ τὴν ἐκτελέσει μαζί μὲ τοὺς ἄλλους ἐξέχοντες Παλμυρινούς. Ἄλλοι πάλι θέλουν νὰ διηγοῦνται πὼς τελείωσε τὴ ζωὴ της σὲ μιὰ «βίλα» ἔξω ἀπὸ τὴ Ρώμη. Αὐτὴ ποὺ κυνηγοῦσε ἄγρια θηρία στὴν ἔρημο τῆς Συρίας κατάντησε νὰ περιοριστεῖ σ' ἓνα πολυτελὲς μαυσωλεῖο!

Μὰ ἐγὼ δὲν πιστεύω τίποτα ἀπὸ αὐτά. Ἰσχυρίζομαι, μάλιστα, πὼς τὸ βράδυ ἐκεῖνο, ποὺ ντυμένη στὸ τριανταφυλλὶ μεταξωτὸ καὶ σκεπασμένη μὲ τὸ χρυσοῦφαντο μακρὸ πέπλο της διέσχισε τὴ φοινικῶπολη, καμώθηκε ὅτι

ἀκολουθοῦσε ἀγόγγυστα τοὺς λεγεωνάριους, ποὺ γυρνοῦσαν στὰ σπίτια τους μὲ τραγούδια καὶ χτυπήματα τῶν σπαθιῶν στὶς ἀσπίδες τους. Καὶ κάποια στιγμή ἀνοιξε τὰ χέρια της διάπλατα, παρακάλεσε τὴν Πότνια Θηρῶν νὰ τὴ σώσει, ψιθύρισε «γιαλέιλι» καὶ χάθηκε μέσα στὴ νύχτα ποὺ τὴ ρούφηξε μὲ ἓναν ἀναστεναγμό.

Ἔτσι, λοιπόν, τελείωσε, μιὰ νύχτα τοῦ Αὐγούστου, ἡ πεντάχρονη βασιλεία τῆς Ζηνοβίας. Δίχως ἀπολογισμό καὶ λογοδοσία γιὰ τὰ τρελὰ καμώματα καὶ τὸ ὑπέρμετρο θράσος μιᾶς γυναικας ποὺ τόλμησε νὰ προκαλέσει σὲ τέτοιο βαθμὸ τὴ Ρώμη, ἀπλώνοντας τὸ κράτος τῆς ἐρήμου σὲ ὁλόκληρη τὴ Μέση Ἀνατολὴ καὶ ὡς τὰ παράλια τῆς Μικρασίας, στὴν Πέργαμο, στὰ Δαρδανέλλια, μέχρι τὴν Προποντίδα.

Ὅμως ἡ Ζηνοβία δὲν ἦταν μόνη σὲ αὐτὴ τὴν καταπληκτικὴ περιπέτεια. Γιατὶ οἱ φιλελεύθεροι συμπολίτες της, Ἀραμαῖοι, Ἀραβες καὶ Βεδουίνοι, ἔχοντας καταφέρει νὰ διατηρήσουν τὴν ἀνεξαρτησία τους ἀπέναντι στὴ Ρώμη, τριακόσια τόσα χρόνια τώρα, τόσο εἶχαν μεθύσει ἀπὸ

τὶς ἀναπάντεχες νίκες τους, τὰ τεράστια κέρδη, τὶς ξένες διασκεδάσεις καὶ τὴ λαμπρὴ πολυτέλεια, ὥστε εἶχαν πιστέψει πὼς μπορούσαν νὰ ἀνασυστήσουν τὴν αὐτοκρατορία τῶν Σελευκιδῶν, μὲ Ἀραβες ἡγέτες καὶ ἀραβικὸ χαρακτήρα. Καὶ ἡ Ζηνοβία μπορεῖ, ὅπως τὴν κακολογοῦνε μερικοί, νὰ ζήλεψε τὴ δόξα τῆς τελευταίας Κλεοπάτρας, μὰ στὴν πραγματικότητα ἐξέφραζε τὸν πόθο τῶν ἀνθρώπων της, αὐτὸ τὸ πάθος γιὰ ἐλευθερία ποὺ καλλιιεργεῖ ἡ ἔρημος στοὺς λαοὺς ποὺ τὴν κατοικοῦν.

Αὐτοὶ οἱ ἀνυπόταχτοι Παλμυρινοί, μόλις ἔφυγε ὁ μέγας ὄγκος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ καὶ ἔμειναν μόνοι μὲ τὴ ρωμαϊκὴ φρουρὰ νὰ τοὺς θυμίζει τὴν ὑποταγὴ τους, ξεσηκώθηκαν, ἔσφαξαν τὴ φρουρὰ καὶ ἐγίναν ξανά κύριοι τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς ἐρήμου.

Κι ἔλουζε ἡ πανσέληνος τὴ φοινικούπολη, καὶ ἀσήμεζαν τὰ λιόδεντρα κοντὰ στὴν ἄλμυρὴ λίμνη, καὶ ἦταν προχωρημένος Αὐγουστος πιά, τοῦ 272. Τὸ τελευταῖο φεγγάρι στὸν ἀστερισμὸ τοῦ Λέοντα.

Σὰν τὸν ἀγριεμένο ἄνεμο ἔπεσαν πάνω στὴν Παλμύρα οἱ ρωμαϊκὲς λεγεῶνες, ποὺ

ἐπέστρεψαν τρεῖς μέρες μετὰ τὴν ἀνταρσία. «Δὲν ἀφήσαμε ἀνθρωπο ζωντανὸ στὴν ἔρημο, ἓνα γύρο ἀπὸ τὴν ἀνυπόταχτη πόλη», ἔγραψε ὁ αὐτοκράτορας Αὐρηλιανός. «Σφάξαμε παιδιὰ καὶ γέρους. Δὲν λυπηθήκαμε οὔτε τίς μανάδες οὔτε τὰ μωρά.»

Γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ ἡ Δύση εἶχε ἐπιβάλλει τὴν ἄξεστη βία της στὴν Ἀνατολή. Ἡ Παλμύρα εἶχε τελειώσει τὴ ζωὴ της μέσα στὸ αἷμα καὶ τὰ ἐρείπια.

Κι ἦταν τόση ἡ μανία τῶν Ρωμαίων, ὥστε, σφάζοντας καὶ γκρεμίζοντας, κατέστρεψαν κι ὅλες τίς ἀπεικονίσεις τῆς βασίλισσας Ζηνοβίας. Οὔτε ἓνα ἄγαλμά της δὲν σώθηκε. Οὔτε μιὰ εἰκόνα της σὲ τοιχογραφία, ἓνα ἀνάγλυφο, κάτι. Μόνο ἓνα νόμισμα. Φθαρμένο καὶ χιλιοτριμμένο. Μὰ πίσω ἀπὸ τὸ τζάμι τῆς προθήκης τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, καὶ μέσα ἀπὸ τὴ φθορὰ τῆς χρήσης, πῶς νὰ διακρίνεις τὴ λαμπερὴ μορφή αὐτοῦ τοῦ ἀποσπερίτη, ποὺ φώτισε τὸν ἀρχαῖο μεσανατολικὸ κόσμο τὴν ὥρα ποὺ ὅλα γύρω ἔσβηναν στὸν κουρνιαχτὸ τοῦ τρίτου αἰώνα;

Κι ὅμως, ἐγώ, κάποια στιγμή ποὺ ἄπλωνα τὸ χέρι γιὰ νὰ πάρω τὸ τσάι ποὺ μοῦ πρόσφερε μιὰ βεδουίνα, στὸ δρόμο γιὰ τὴ Σεργίουπολη, εἶδα στὰ μεγάλα μαῦρα της μάτια τὸ φῶς καὶ τὴ φλόγα ποὺ δὲν διακρίνεται πιά στὸ ἀρχαῖο νόμισμα. Μοῦ πρότεινε τὸ ποτήρι μὲ τὸ ἀχνιστὸ τσάι καὶ μοῦ μιλοῦσε μὲ τὰ μάτια, μὲ τὴν κίνηση τοῦ κορμιοῦ της. Οἱ λεπτοὶ καρποὶ της, τὰ μακριὰ της δάχτυλα, ἡ χάρη καὶ ἡ σιγουριά στὴ φιλικὴ χειρονομία ποὺ ἔδειχνε φιλόξενη διάθεση ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιάς, ἀλλὰ καὶ ἡ αἴσθησις ὅτι δὲν φοβόταν οὔτε ντρεπόταν γιὰ τὴν ξαφνικὴ παρουσία κάποιων ἀγνωστων καὶ ξένων ἀνθρώπων στὴ σκηνὴ της – ὅλα αὐτὰ τὰ ἀνεπαίσθητα πράγματα ποὺ μποροῦν νὰ συμβοῦν σὲ μιὰ συνάντηση – μὲ ἔκαναν νὰ μὴν φάξω ἀλλοῦ γιὰ νὰ βρῶ τὴ Ζηνοβία καὶ τοὺς Παλμυρινούς τῆς ἐποχῆς της.

Γύρω ἡ ἔρημος. Αὐτὸς ὁ ἀγνωστος καὶ μυστήριος τόπος. Ἡ ἀτέλειωτη κι ἐπίπεδη χωματερὴ ἔκταση μὲ τὰ οὐράνια σημάδια καὶ τίς μυρωδιές ποὺ σὲ καθοδηγοῦν νύχτα-μέρα γιὰ νὰ μὴ χαθεῖς μέσα της. Οἱ φευγαλέοι ἦχοι, ἡ σπασμένη γῆ, οἱ ἐλεύθεροι ἄνθρωποι ποὺ δια-

λέγονται με τὴν πιὸ ἀπάνθρωπη φύση. Αὐτοὶ ποὺ συνομιλοῦν με τὸ ἀτέρμονο διαχρονικὰ μέσα στὸν ἀδιάκοπο χῶρο. Αὐτοὶ ποὺ μεταφέρουν καὶ μεταφέρονται μέσα στὸν ἀκατάγραφο χρόνο τῶν ἀπέραντων ἐκτάσεων.

Ἀναζήτησα τὰ φωτεινὰ μαῦρα μάτια τῆς βεδουίνας. Τὸ βλέμμα της εἶχε σταθεῖ στὸ σταυρὸ ποὺ φοροῦσα στὸ λαιμό μου. Χαμογέλασα ἀμήχανα. Σκέφτηκα πὼς τῆς γυάλισε ὁ χρυσός.

Σηκώθηκε, με πῆρε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μ' ἐβγαλε ἔξω ἀπὸ τὴ σκηνή της. Μοῦ ἔδειξε πέρα μιὰν ἄλλη σκηνή. Περπατήσαμε. Τὸ κεφαλομάντιλο ποὺ ἔπεφτε στὴν πλάτη της κι ἔφτανε ὡς τὸ χῶμα, ἓνα μελανὸ ὕφασμα πιασμένο σὲ μικρὲς μικρὲς πτυχές, τῆς ἔδινε ἓναν ἀέρα ἀρχοντικό, ἀπίστευτης χάρης. Μοῦ ἔκανε νόημα νὰ σταθῶ καὶ μπῆκε μόνη στὴ σκηνή. Πίσω ἀπὸ τὸ μαῦρο παραπέτο φάνηκε ἓνα γυναικεῖο πρόσωπο. Μιὰ κοντὴ γριὰ βγήκε. Μὲ κοίταξε γελώντας καὶ τὸ χιλιοζαρωμένο της πρόσωπο ἔλαμπε. Σήκωσε τὸ μανίκι πάνω ἀπὸ τὸν δεξὴ της καρπὸ. Ἕνας σταυρὸς ζωγραφισμένος με πράσινο ἀνεξίτηλο χρῶμα στὸ δέρμα της. Γελοῦσε ὀλόκληρη καὶ ἔκλαι-

γε. Ἐκανε ἀδέξια τὸ σταυρὸ της. Σταυροκοπήθηκε ἔτσι τρεῖς φορές, μουρμούρισε κάτι, κοντοστάθηκε, κι ὕστερα χύθηκε πάνω μου. Μὲ ἀγκάλιασε καὶ με φιλοῦσε.

Ξένε, ἐσὺ ποὺ θὰ φτάσεις κάποτε στὴ Συρία καὶ θὰ μπεῖς σὲ μουσεῖα, θὰ περιηγηθεῖς ἀρχαιολογικοὺς χώρους καὶ μεσαιωνικὰ μνημεῖα, ναοὺς, ἐκκλησίες καὶ τζαμιά, θὰ περπατήσεις τὶς ἀγορὲς καὶ θὰ χαζέφεις στὰ παμπάλαια σοῦκ, θὰ ἀνέβεις βουνά, θὰ διαβεῖς τὴν ἔρημο, θὰ φτάσεις ὡς τὶς ὄχθες τοῦ Εὐφράτη, μὴν ἀρκεσετεῖς στὰ βιβλία καὶ μὴ σταματήσεις ἀπλὰ καὶ μόνο στὰ πράγματα ποὺ βλέπεις. Βάλε τὶς αἰσθήσεις σου νὰ δουλέφουν κι ἄφησέ τις νὰ σὲ κυριεύσουν. Ἡ διαλεκτικὴ σχέση με τὸν πολιτισμὸ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς μπορεῖ νὰ κερδηθεῖ μόνο με τὴν καρδιά καὶ με τὴν ψυχή. Ἄν τὰ τσιγκουνευτεῖς αὐτά, θὰ φύγεις ἀπὸ τὴ Συρία ἔτσι ὅπως ἦρθες, ξένος.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ ΚΟΡΟΜΗΛΑ
«ΣΤΟΝ ΑΣΤΕΡΙΣΜΟ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ», ΜΕ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕ-
ΛΙΑΣ ΔΑΛΚΟΥ, ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΗΛΕΚ-
ΤΡΟΝΙΚΑ ΣΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ GRAPHICON.
ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΗΘΗΚΕ ΣΕ 500
ΑΝΤΙΤΥΠΑ ΣΤΟ ΛΙΘΟΓΡΑΦΕΙΟ ΦΩΤΟΛΙΟ
& ΤΥΠΙΚΟΝ ΣΕ ΧΑΡΤΙ OLD MILL BIANCO
130 ΓΡΑΜΜΑΡΙΩΝ ΤΟΝ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟ ΤΟΥ
2015. ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗ ΣΧΕΔΙΑΣΕ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΕ Ο ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΑΨΑΛΗΣ

ISBN 978-960-250-628-8